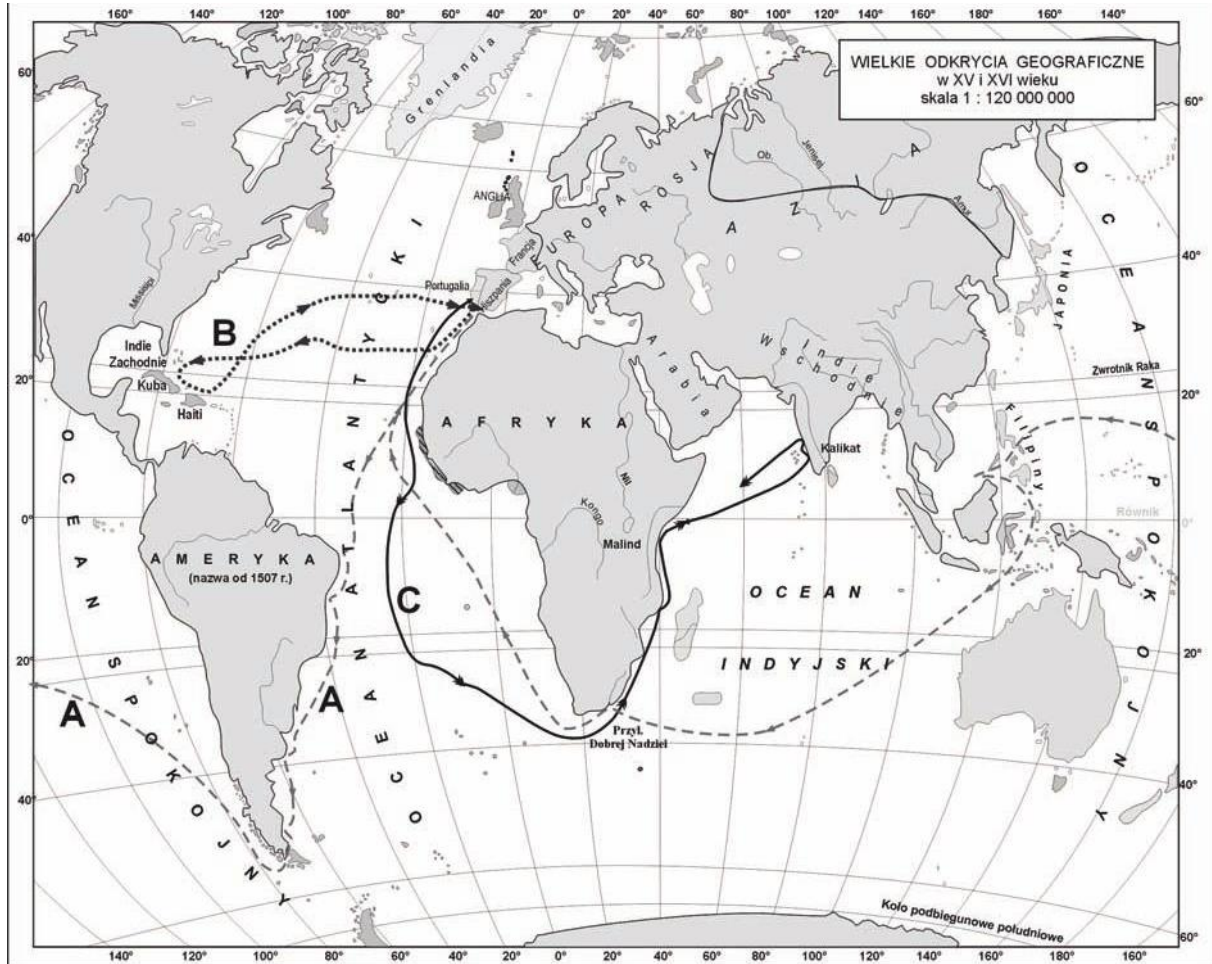

Lekcja

Temat: Narodziny nowoczesnego świata- powtórzenie

Trasa A – Ferdynand Magellan

Trasa B – Krzysztof Kolumb

Trasa C – Vasco da Gama

I. A. Podaj przyczyny wielkich odkryć geograficznych:

- ciekawość świata*
- kryzys w handlu lewantyńskim*
- (utrudnienie przez Turków handlu ze Wschodem, stąd poszukiwanie innej drogi morskiej do Indii, Chin)*
- aktywność gospodarcza szlachty portugalskiej i hiszpańskiej i jej ekspansja zamorska (poszukiwania nowych morskich szlaków handlowych)*
- lepsza technika żeglarska (mapy, karawele, busola)*
- chęć chrystianizacji innych ludów*

wzrost zapotrzebowania na metale szlachetne (srebro i złoto) w Europie u progu nowożytności

B. Podaj skutki wielkich odkryć geograficznych:

rozszerzenie horyzontu geograficznego Europejczyków (nowa wiedza o świecie)

zmiany szlaków handlowych

nowe rynki zbytu na towary europejskie

napływ do Europy złota i srebra i w jego konsekwencji rewolucja cen

napływ do Europy nowych produktów spożywczych, używek

rozpowszechnienie kultury europejskiej w Ameryce (np.: religia chrześcijańska, języki, architektura, obyczaje)

upadek cywilizacji prekolumbijskich

przemieszanie się ras (nowe grupy ludności)

wzrost niewolnictwa

II. Przeczytaj wymienione poniżej skutki kolonizowania pozaeuropejskich terytoriów. Zaznacz litera „P”, które były pozytywne, literą „N” negatywne.

Przykłady:

(...) okrutne traktowanie i mordowanie tubylców N

(...) rabunkowe wykorzystanie bogactw naturalnych N

(...) budowa nowych szlaków komunikacyjnych P

(...) zakładanie szpitali i upowszechnienie zdobyczy medycyny P

(...) wprowadzenie nowych sposobów uprawy roślin

(...) zahamowanie rozwoju miejscowej kultury, języka i obyczajów N

(...) prześladowania religijne N

(...) zniszczenie lokalnych państw N

III. Korzystając z poniższej mapy, opisz trasę wyprawy Ferdynanda Magellana dookoła świata, wyprawę Krzysztofa Kolumba, bądź *Vasco da Gamy*. Posłuż się nazwami i pojęciami geograficznymi, np. równik, Ocean spokojny, cieśnina, przylądek.

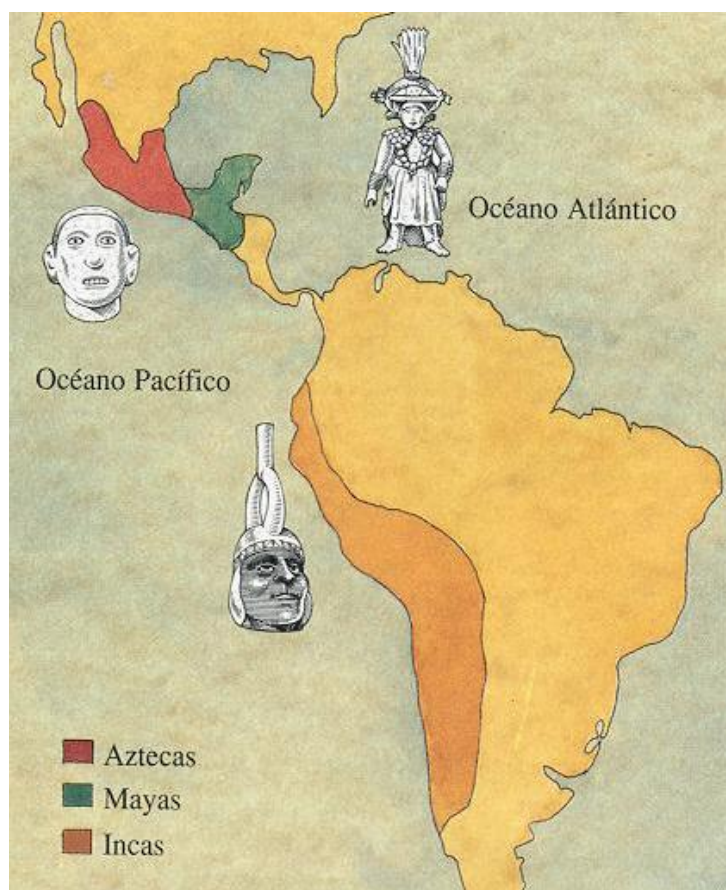
Trasa A – Ferdynand Magellan

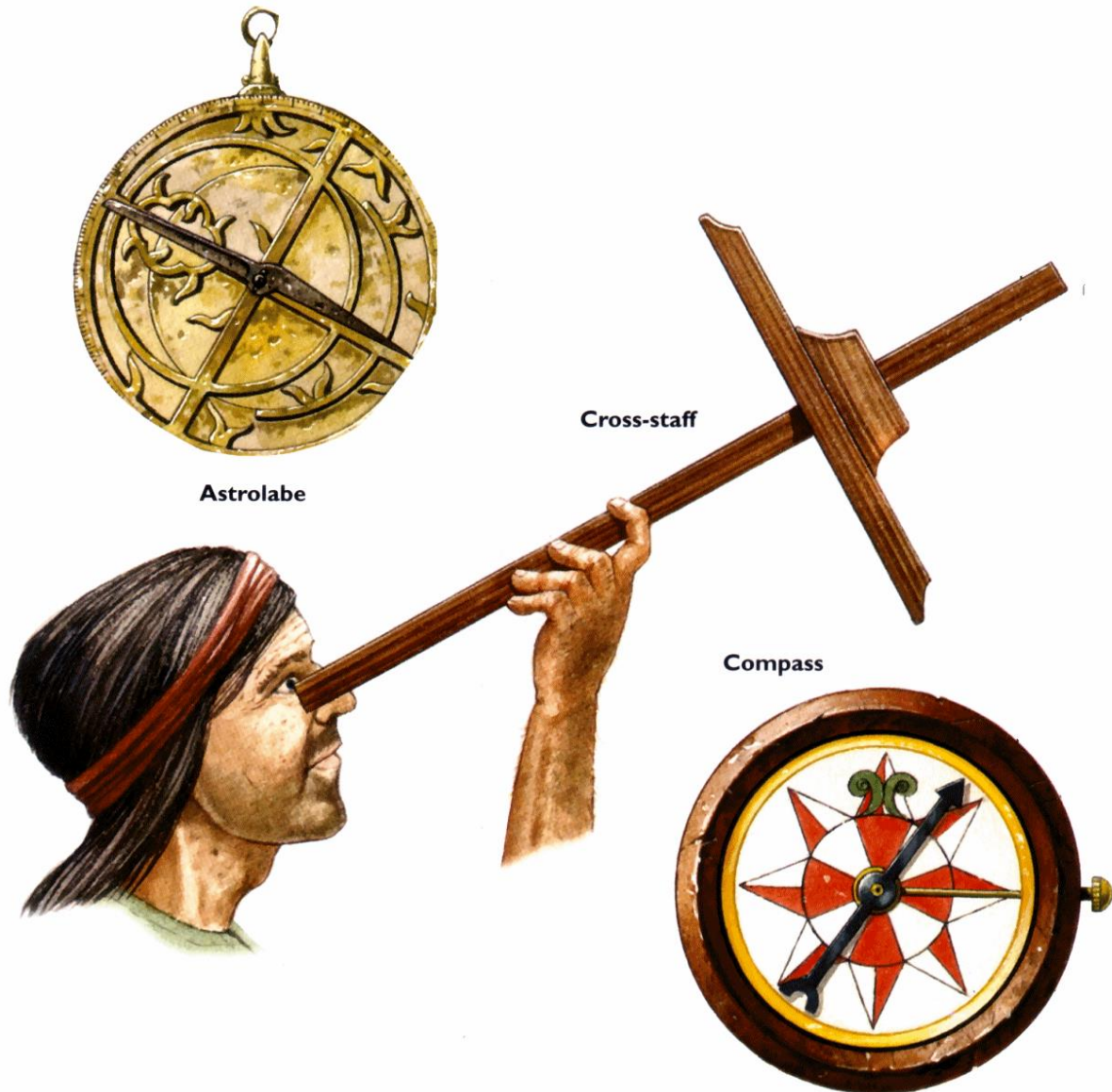
Trasa B – Krzysztof Kolumb

Trasa C – Vasco da Gama

Np. Vasco da Gama wypłynął w podróż morską w 1497 r., z Portugalii. Wyruszył na południe za Ocean Atlantycki, płynąc z dala od wybrzeży Afryki. Po przekroczeniu Zwrotnika Koziorożca skierował się na wschód. Minął Przylądek Dobrej Nadziei, a następnie płynął wzdłuż wschodnich wybrzeży kontynentu, zawijając do Mozambiku i Zanzibaru. Z tego ostatniego portu wyruszył na Ocean Indyjski. W 1498 r., dotarł do indyjskich portów Kalikatu i Goi.

IV. Wpisz na zamieszczonej niżej mapie nazwy pozaeuropejskich kręgów cywilizacyjnych. Inkowie, Majowie, Aztekowie, Indie,

V. Przeczytaj tekst źródłowy. Oceń postępowanie kolonizatorów europejskich na podbitych terytoriach.

(...) Wyspę Hispaniolę (dzisiejsze Haiti), pierwszą, na którą przybyli chrześcijanie, gdy zaczęli dzieło zagłady tych ludów, zniszczyli i wyludnili w ten sposób, że zabrali Indianom kobiety i dzieci, aby się nimi posługiwać (...), zjadali żywność, którą tamci zdobywali w pocie i trudzie, nie zadawalając się tym, co Indianie dawali im dobrowolnie. (...). Chrześcijanie (...) okładali ich kulakami, kijami, a nawet podnieśli rękę na władców państewek (...). Odtąd Indianie poczęli szukać sposobów wypędzenia chrześcijan ze swoich ziem. Zaopatrzyli się w broń słabą, mało wytrzymałą i nie bardzo zdatną do ataku, a tym mniej do obrony (...). Chrześcijanie przy pomocy swoich koni i mieczy i włóczni rozpoczęli rzeź i wymyślne okrucieństwa (...). Robili długie szubienice i wieszali po trzynastu Indian na każdej na cześć i chwałę naszego Zbawiciela i dwunastu apostołów (...). A ponieważ zdarzało się, że Indianie czasami zabijali chrześcijan, zresztą słusznie i sprawiedliwie, przeto ci ustanowili między sobą

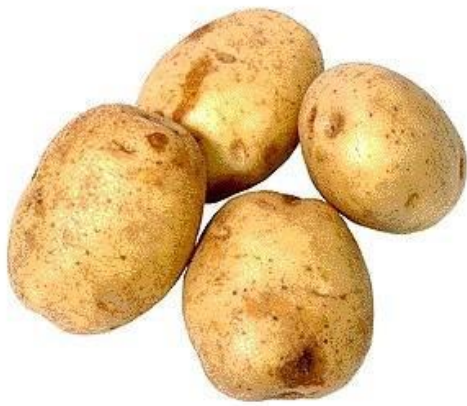
prawo, że za jednego chrześcijanina zabitego przez tubylców chrześcijanie mieli zabijać stu Indian (...).

Proponowane wypowiedzi:

- Okrutne traktowanie i mordowanie tubylców,*
- Rabunkowe wykorzystywanie bogactw naturalnych*
- Zahamowanie rozwoju miejscowej kultury, języka i obyczajów,*
- Prześladowania religijne*
- Zniszczenie lokalnych państw*

VI. Opisz w kilku zdaniach po dwie zmiany, które pod wpływem odkryć geograficznych nastąpiły w sposobie odżywiania się oraz w obyczajach mieszkańców nowożytnej Europy. Wykorzystaj poniższe ilustracje.

Odkrycie nowych krain spowodowało zmiany w sposobie odżywiania się Europejczyków. Zaczęto uprawiać i spożywać z Ameryki warzywa takie jak fasola, pomidory, papryka, kukurydza, a przede wszystkim ziemniaki. Rozpoczęto też hodowle sprowadzonych zza oceanu nowych gatunków drobiu: indyków, kaczek, gęsi. Odkrycie nowych lądów spowodowało zmiany w obyczajowości. Upowszechniło się Alenie tytoniu, uznawanego częściowo za roślinę leczniczą, oraz picie kawy i herbaty. Na wiele lat luksusowym towarem stał się cukier z trzciny cukrowej oraz przyprawy korzenne. Europejczycy zaczęli nosić ubrania z jedwabnych tkanin.

VII. Uzasadnij, jakie znaczenie miało wynalezienie druku przez Jana Gutenberga.

VIII. Przyjrzyj się ilustracjom i wykonaj polecenia.

1

2

3

Wskaż ilustrację, na której przedstawiono renesansowy fragment Wawelu.
Zakreśl właściwą cyfrę na ilustracji.

Odpowiedź:

IX. Podaj charakterystyczne elementy budowli renesansowych.
np. Kopuły, balkony, krużganki, arkady, portyki, kolumny, łuk półkolisty, freski, płaskorzeźby.

X. Która z podanych niżej ilustracji przedstawia Mikołaja Kopernika, polskiego astronoma, twórcę teorii heliocentrycznej.

1.

2.

3.

XI. Główny prąd umysłowy renesansu, nakazujący człowiekowi wszechstronny rozwój, doznanie wszelkich ludzkich doświadczeń to:
humanizm

XII. Podaj przykłady realizacji ideałów renesansowych w codziennym życiu.

- Wielkim uznaniem cieszyli się uczeni.*
- Wykształceni ludzie chętnie oddawali się lekturze książek. Obok dzieł religijnych czytano, stosunkowo liczne już w tamtym okresie książki dotyczące polityki, gospodarki, historii oraz poezji.*
- Wzrost zamożności spowodował zmiany w sposobie odżywiania się. I to nie tylko wśród zamożnych warstw ludności. Spożywano nie tylko mięsa, ale również ryby i drób. Dania urozmaicano warzywami oraz przyprawami zamorskiego pochodzenia.*

Lekcja

Temat: „Złoty wiek” państwa polskiego.

W XVI wieku, za panowania ostatnich Jagiellonów, Polska stała się jednym z największych państw europejskich. W polityce zagranicznej, kulturze i gospodarce nastąpił nasz **“złoty wiek”**.

1. Pozycja międzynarodowa

- skolidacenie Jagiellonów z rodami panującymi Europy (do początków XVI w. Jagiellonowie panowali też w Czechach i na Węgrzech, choć nie zawsze stosunki Polski i Litwy z nimi były przyjazne),
- w większości poprawne relacje z dynastią Habsburgów (najpotężniejszą w Europie),
- rywalizacja z Turcją o Mołdawię,
- udane walki z Moskwą (1514 zwycięstwo pod Orszą),
- rozwiązanie problemu krzyżackiego – sekularyzacja i podporządkowanie Prus (**hold pruski 1525r.**)

- 1529 ponowne włączenie Mazowsza
- 1570 włączenie części Inflant
- początki floty kaperskiej

2. Gospodarka

Rozwój gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej:

- “Polska spichlerzem Europy” (masowy import polskiego zboża na Zachód
- rozwój splawu wiślanego, Gdańsk największym i najbogatszym polskim miastem)
- “pomiaru włóczna” w Wielkim Księstwie Litewskim (komasacja gruntów z uporządkowaniem granic pól i zabudowy wsi oraz wprowadzenie **trójpólki** – zwiększenie dochodów z dóbr królewskich)

folwark – duże samowystarczalne gospodarstwo rolne należące do szlachcica

pańszczyzna – przymusowa praca chłopów na polu szlachcica

3. Kultura i nauka

Wprowadzenie w Polsce kultury renesansowej:

- rozwój literatury w języku polskim (**Mikołaj Rej, Jan Kochanowski**)
- ogłoszenie teorii heliocentrycznej **Mikołaja Kopernika**
- architektura i sztuka w stylu renesansowym
- sprowadzenie włoskich obyczajów (stroje, nieznane dotąd warzywa – tzw. **włoszczyzna**); inicjatorką była królowa Bona Sforza, żona Zygmunta I Starego i matka Zygmunta II Augusta)

4. Ustrój i życie polityczne

Utrwalenie ustroju demokracji szlacheckiej z monarchią elekcyjną:

- w celu zapewnienia tronu Zygmunt II August został koronowany na króla

jako dziecko, jeszcze za życia ojca, Zygmunta I Starego (elekcja “vivente rege” – łac. ‘za żyjącego króla’)

– aktywność polityczna szlachty (udział w sejmikach i sejmach, ruch egzekucyjny, po śmierci Zygmunta II Augusta sejmiki kapturowe dbające o porządek i bezpieczeństwo w okresie bezkrólewia)

– **1569r. unia lubelska** (połączenie Polski i Litwy unią realną, utworzenie **Rzeczypospolitej Obojga Narodów** – jednego z największych państw ówczesnego świata)

– utrwalenie zasady pokoju wyznaniowego i tolerancji (duże poparcie dla reformacji wśród szlachty, projekty utworzenia kościoła narodowego, **1573r. konfederacja warszawska** – akt sejmowy gwarantujący wolność wyznania)

5. Ruch egzekucyjny – pierwszy polski ruch polityczny (gł. średniej szlachty) na rzecz “egzekucji praw i dóbr”, czyli m.in. odebrania majątków państwowych zw. królewszczyznami zarządzającej nimi magnaterii, która bezprawnie traktowała je, jako swoją własność.

6. Reprezentatywne obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich:

– przebudowa zamku na Wawelu (Bartolomeo Berecci, Benedykt z Sandomierza) – krużganki dookoła dziedzińca, dekoracje wnętrz; arraszy sprowadzone z Florencji

– Kaplica Zygmuntowska na Wawelu z nagrobkami Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta (najwybitniejsze dzieło renesansu włoskiego w Polsce)

– zamki magnackie (Ogrodzieniec, Baranów Sandomierski, Pieskowa Skała, Krasieczyn)

– zamek królewski w Niepołomicach

– miasto Zamość (zgodnie z włoskimi założeniami miasta idealnego)

– budowle mieszczańskie: kamienice w Krakowie i Kazimierzu nad Wisłą, pałac Decjusza w Woli Justowskiej k. Krakowa

– obiekty publiczne: Sukiennice w Krakowie, ratusz w Poznaniu

7. Negatywne zjawiska w okresie “złotego wieku”:

– osłabienie pozycji króla (szlachta próbowała wpływać nawet na decyzje Zygmunta II Augusta w sprawie małżeństwa z Barbarą Radziwiłłówną, co spotkało się ze stanowczym sprzeciwem króla),

– wzrost znaczenia magnaterii, w tym szczególnie niektórych rodów

– brak rozwiniętego mieszczaństwa (wyjątki – Gdańsk, który chciał nawet uniezależnić się od władzy królewskiej)

– skoncentrowanie na rolnictwie i brak rozwiniętego rzemiosła, co w przyszłości zaowocowało kryzysem po zmianie światowych trendów w gospodarce

– zubożenie chłopów

Przepisz temat i 7 punktów (tłusty druk) do zeszytu. Wypisz z tekstu 5 ważnych dat, napisz, co się wtedy wydarzyło i określ wiek tych wydarzeń (rzymskie cyfry